

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Дипломна робота

магістра

з теми:

**«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ –
НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.»**

Виконав:

студент групи Іst1-М19
спеціальності 014.03 Середня освіта
(Історія)

денної форми навчання

Нероба Євген Анатолійович

Науковий керівник:

кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії

Опря Ігор Анатолійович

Рецензент:

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Історіографія питання та огляд джерельної бази.....	7
1.1. Історіографія питання.....	7
1.2. Джерельна база роботи.....	15
Розділ 2. Основні риси та напрямки зовнішньої політики США у другій половині XX – на початку XXI ст.....	21
2.1. Методи і засоби зовнішньої політики США в роки «Холодної війни».....	21
2.2. Зміна методів зовнішньої політики США в останній третині XX – на початку XXI ст.....	32
Розділ 3. Зовнішньополітична діяльність США за президентства Барака Обами.....	53
3.1. Боротьба США з міжнародним тероризмом.....	53
3.2. Політика США на Близькому Сході.....	63
3.3. Роль США в обмеженні російської агресивної політики.....	72
Висновки.....	83
Список використаних джерел та літератури.....	87

ВСТУП

Актуальність теми. Сполучені Штати Америки є найпотужнішою країною світу як в економічному, так і у військовому плані. Маючи такий потенціал, ця країна суттєво впливає на формування міжнародних відносин, врегулювання конфліктів між країнами та організацію колективних міжнародних акцій. З огляду на це, розуміння основних принципів та напрямків зовнішньої політики США є просто необхідним для політичного керівництва усіх країн світу, а також для пересічних громадян, котрі прагнуть до розуміння основних процесів міжнародного життя.

Сучасні потужність та впливовість США мають своє пояснення. Після завершення Другої світової війни розгорнулось протистояння між США та СРСР відоме під назвою «холодної війни». Гонка озброєнь, ідеологічна боротьба, локальні конфлікти розтягнулись на кілька десятиліть. Втім, крах соціалістичної системи та розпад СРСР призвели до того, що двополюсний світ змінився на однополюсний з домінуванням США. Звичайно, у цієї країни залишаються конкуренти на міжнародній арені – замість попередніх гравців, приходять другі, замість одних проблем, з'являються інші. Однак, на сьогоднішній день, саме США визначають пріоритети розвитку світової політики, а на позицію американського президента зважають лідери інших країн. Тому вкрай важливим є визначення тенденцій та напрямків зовнішньої політики цієї країни протягом другої половини ХХ – початку ХХІ ст. При цьому, на нашу думку, особливу увагу слід приділити президентству Барака Обами, оскільки у цей час відбулося подальше зміцнення позицій США та певна зміна методів впливу на партнерів при досягненні стратегічних цілей правлячими колами країни. Все це й визначає важливість та актуальність теми роботи.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, темами, планами.
Дипломна робота магістра виконана відповідно до тематики, яку розробляє

кафедра всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Мета дослідження полягає у всебічному дослідженні основних напрямків та методів зовнішньої політики США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. з особливим наголосом на політиці адміністрації Б. Обама.

Для досягнення мети необхідно розв'язати наступні **завдання**:

- охарактеризувати стан наукової розробки теми та її джерельну базу;
- визначити методи і засоби зовнішньої політики США в роки «холодної війни»;
- відобразити зміну методів зовнішньої політики США у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.;
- відтворити боротьбу США з міжнародним тероризмом;
- окреслити прикметні риси політики США на Близькому Сході;
- виявити роль США в обмеженні російської агресивної політики.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., за адміністрації Б. Обама.

Предметом дослідження є методи та форми застосування силових і несилових засобів в зовнішній політиці США.

Хронологічні межі роботи охоплюють другу половину ХХ – початок ХХІ ст. до завершення перебування на посаді президента Б. Обама (до 2017 р.). Нижня хронологічна межа пояснюється початком протистояння США та СРСР після Другої світової війни, що стало новим етапом у зовнішній політиці країни. Верхня межа зумовлена завершенням певного періоду, який пов'язаний з діяльністю американського президента Б. Обама, оскільки наступний президент Д. Трамп істотно змінив підходи до вирішення основних зовнішньополітичних завдань США.

Географічні межі дослідження включають у себе територію США, та країни, у яких США мали свої політичні чи економічні інтереси, а це практично увесь світ.

Методи та методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є принципи історизму та наукової неупередженості. Принцип історизму вимагає від дослідника врахування історичного контексту та виявлення зв'язку сьогодення з минулим і його впливу на майбутні світові процеси. Використання принципу неупередженості вимагає самостійної оцінки конкретних історичних фактів та подій, з використанням наявної джерельної бази дослідження та аналізу експертної думки. Під час здійснення дослідження були використані загальнонаукові методи аналізу і синтезу. Було також застосовано такі спеціальні історичні методи як проблемно-хронологічний, історико-системний, історико-порівняльний та критики джерел. Поєднання цих методів дало змогу досягнути поставленої мети та вирішити науково-дослідницькі завдання.

Елементи наукової новизни роботи містяться у розробці теми, яка недостатньо висвітлена в історіографії. У процесі дослідження були висвітлені американські концепції співвідношення силових і несилових інструментів в контексті зовнішньополітичної стратегії американських адміністрацій та простежено їх практичне застосування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому що вони сприяють глибшому розумінню використання різних методів у зовнішній політиці адміністрацій американських президентів, формуванню знань щодо особливостей застосування зовнішньополітичних стратегій США на практиці, а також має допомагати ґрунтовнішому порівняльному аналізу поглядів і практичних кроків наступників Б. Обама, зокрема Д. Трампа, стосовно застосування різних засобів у зовнішній політиці Вашингтона. Результати дослідження можуть бути використані у процесі підготовки посібників з історії зовнішньої політики США, міжнародних відносин, спецкурсів для студентів вишів, а також у аналітичній та експертній діяльності в сфері міжнародної політики.

Апробація дослідження проведена у процесі обговорення окремих її положень на студентській конференції «Перспективи розвитку гуманітарної

науки», яка відбулася 08-09 жовтня 2020 року у м. Одесі. Окремі положення та висновки роботи були використані у статті «Методи зовнішньої політики США у роки «холодної війни»». Апробація роботи також відбулась під час її обговорення на засіданні кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи відповідає меті і завданням дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та літератури. Обсяг основного тексту роботи становить 86 сторінок. Повний обсяг роботи – 96 сторінок. Список використаних джерел та літератури складає 92 найменування.

ВИСНОВКИ

У результаті розв'язання поставлених завдань вдалось сформулювати наступні висновки.

Дослідження історіографії теми роботи показує наявність розбіжних за оцінками та трактуванням наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених щодо зовнішньополітичної стратегії США. Водночас очевидно є відсутність ґрунтовних праць присвячених аналізу співвідношення різних методів і засобів у зовнішній політиці цієї країни.

Проаналізована джерельна база є достатньо інформативною і змістовною для проведення ґрунтовного дослідження. Джерельна база дослідження, яка представлена нормативно-правовими актами та документами виконавчої влади США, аналітичними матеріалами, промовами, мемуарами вищого керівництва США, дозволяє повною мірою реалізувати завдання дослідження.

Після закінчення Другої світової війни США відмовились від політики ізоляціонізму, що поставило перед американською дипломатією завдання розробки нових зовнішньополітичних стратегій та доктрин. Починаючи з адміністрації Г. Трумена, Вашингтон перейшов до комплексного застосування силових і несилових засобів в боротьбі з комуністичним впливом Радянського Союзу та з метою поширення ліберально-демократичних ідей в світі. Інструментами такої політики стала гонка озброєнь зі створенням великої кількості засобів масового знищення та використання дипломатії, пропаганди, економічної допомоги як несилових важелів впливу. Карибська криза та війна у В'єтнамі призвели до істотного перегляду зовнішньополітичних методів і програм американською владою. В 1970-х рр. – на початку 1980-х рр. Вашингтон залишив актуальними військові та економічні засоби впливу в протистоянні комуністичній агресії, роблячи, при цьому, більший акцент на використанні таких несилових

компонентів як дипломатія і конструктивний діалог з питань обмеження стратегічних озброєнь та систем протиракетної оборони.

Крах біполярної системи на початку 1990-х рр. змусив Білий дім вносити суттєві зміни у стратегію США та засоби її реалізації. США зробили ставку на застосуванні несилових інструментів впливу, залишаючи можливість використання військової сили як відповідь на появу нових регіональних та глобальних загроз. Проте, терористичні акти 11 вересня 2001 р. змінили зовнішньополітичні підходи Вашингтону, ввівши в практику використання превентивних військових дій для боротьби з міжнародним тероризмом і розповсюдженням ядерної зброї та надання, тим самим, переваги силовим елементам над несиловими важелями впливу.

На початку XXI ст. керівні кола США посилили співпрацю США з міжнародними демократичними інститутами і розширили багатосторонні відносини з міжнародними партнерами для вирішення світових проблем та відповіді на міжнародні виклики. Враховуючи досвід попередньої адміністрації, Б. Обама відмовився від стратегії превентивних військових дій і наголошував на необхідності постійної комплексної допомоги тим країнам, які її потребують та дотримуються демократичних принципів. В той же час, президент Б. Обама залишав місце для можливого використання силових інструментів впливу в разі загрози безпеці США чи їх союзників.

Одним з основних напрямків зовнішньої політики президента Б. Обама була боротьба з міжнародним тероризмом і тут було досягн значних успіхів, зокрема, був ліквідований Усама бен Ладен та деякі інші представники керівної верхівки «Аль-Каїди». Керівництво США робило акцент на використанні військами і розвідувальними службами США новітніх технологій в Афганістані, зокрема безпілотників. Вашингтон розвивав інтенсивне електронне спостереження та віддавав перевагу точковим авіаударам міжнародної коаліції в контексті протистояння ІДІЛ, виключаючи при цьому можливість використання великого сухопутного контингенту.

Особливий акцент США робили на необхідності міжнародної кооперації для боротьби з поширенням тероризму та запобіганні потрапляння ядерної зброї в руки екстремістів. Білий дім також надавав комплексну підтримку владі Іраку та Афганістану у вигляді фінансової, технологічної допомоги, тренування місцевих сил для протистояння терористам.

Близькосхідний регіон залишався одним з пріоритетів зовнішньої політики США за адміністрацій Б. Обама. Президент реалізував передвиборчу обіцянку щодо виведення американського військового контингенту з Іраку та почав втілювати у життя проект матеріально-технічної допомоги місцевому уряду для відновлення країни і побудови демократичного суспільства. Білий дім продовжив дотримуватись жорсткої позиції стосовно Ірану, з метою домогтися від влади цієї країни змінити її погляд на власну ядерну програму. При цьому, Б. Обама наполягав на важливості дипломатичного вирішенні іранської ядерної проблеми.

Події «Арабської весни» показали прихильність адміністрацій Б. Обама позиції мирного діалогу і міжнародного співробітництва для вирішення регіональних криз, зі збереженням, при цьому, права на застосування військової сили в разі потенційної загрози американській безпеці чи для запобігання порушення прав людини і для захисту мирного населення, як це й сталося після кривавих подій в Лівії в 2011 р.

Одним з пріоритетних зовнішньополітичних питань для адміністрації Б. Обама були відносини з Росією. В період першої адміністрації Вашингтон зробив ставку на американсько-російське зближення, з чітким акцентом на поглиблення діалогу та співпраці з російською владою в контексті стратегічних безпекових питань. Проте, період «перезавантаження» досить швидко перейшов у фазу значного загострення двосторонніх відносин. Російська окупація Криму і військова агресія на Сході України призвели до суттєвого переосмислення американсько-російських відносин Білим домом та застосування комплексу силових й несилових інструментів впливу. Залишаючи можливість діалогу з конкретних міжнародних питань,

адміністрація Б. Обама ввела санкції щодо російського фінансового сектору, промисловості, паливно-енергетичного комплексу та оборонної сфери як відповідь на агресію Російської Федерації. Крім того, адміністрація Б. Обама розпочала фінансову допомогу, постачання нелетального військовотехнічного обладнання Україні, активізувала переміщення військ в Чорноморському і Балтійському регіонах, провівши серію великомасштабних навчань.

Таким чином, є підстави вважати, що керівництво США на початку XXI ст. достатньо переконливо поєднувала силові і несилові методи у своїй зовнішній політиці, а раціональність й прагматизм їх комбінування дозволяє застосовувати для позначення цього підходу поняття «розумна сила». Натомість, залишається дискусійним питання про те, чи такий підхід забезпечив максимальну результативність зовнішньої політики Вашингтона і мав позитивні наслідки для світової політики, зокрема для стримування російської агресивної зовнішньої політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

І. ДЖЕРЕЛА

1. Выступление Барака Обамы на сессии Генассамблеи ООН. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.svoboda.org/a/27275558.html>
2. Выступление президента Обамы «О положении страны» 2014 г. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://tj.usembassy.gov/ru/president-obamas-state-of-the-union-2014-excerpts-ru/>
3. Обама Б. Дерзость надежды. Мысли о возрождении американской мечты. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://mreadz.com/read60524>
4. Роберт Гейтс. Долг. Мемуары министра войны. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://iknigi.net/avtor-robert-geyts/88013-dolgmemoary-ministra-voyny-robert-geyts/read/page-31.html>
5. Хрестоматия по истории международных отношений в новейшее время / сост. Д. В. Кузнецов. Благовещенск : Благовещенский государственный педагогический университет, 2013. 2210 с.
6. A National Security Strategy for a New Century. Washington: The White House, 1995. 61 p. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.hsdl.org/?view&did=2959>
7. A national security strategy of engagement and enlargement. [Electronic resource]. Access mode: <http://nssarchive.us/NSSR/1994.pdf>
8. Address by President Gerald R. Ford at the University of Hawaii. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/speeches/750716.asp>
9. Agreement on Measures to Reduce the Risk of Outbreak of Nuclear War Between The United States of America and The Union of Soviet Socialist Republics [Electronic resource]. Access mode: <http://www.state.gov/t/isn/4692.htm>

10. Announcement of Strategic Defense Initiative. Washington: The White House, 1983. 2 p. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.mda.mil/global/documents/pdf/announcesdi.pdf>
11. Armitage R., Nye, J. Smart Power and the U.S. Strategy for security in a Post-9/11 World. Washington D.C: Center of Strategic and International Studies, 2007. 14 p.
12. Bush G. Address on Iraq's Invasion of Kuwait. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.cfr.org/iraq/president-george-hw-bushs-address-iraqsinvation-kuwait-1990/p24117>
13. Bush G. W. Decision Points. [Electronic resource]. Access mode:
http://royallib.com/book/Bush_George/Decision_Points.html
14. Clinton B. First Inaugural Address. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.bartleby.com/124/pres64.html>
15. Clinton H.R. Hard Choices. N.Y. : Simon and Schuster, 2014. 159 p.
16. Country Reports on Terrorism 2011. Washington: United States Department of State Publication, 2012. 279 p. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.state.gov/documents/organization/195768.pdf>
17. Eisenhower Doctrine. Washington: The White House, 1957. 8 p. [Electronic resource]. Access mode:
https://www.eisenhower.archives.gov/education/bsa/citizenship_merit_badge/speeches_national_historical_importance/eisenhower_doctrine.pdf
18. First Annual Report to the Congress on United States Foreign Policy for the 1970's. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=2835>
19. George. W. Bush in 1991 presented a National Security Strategy. Washington: The White House, 1991. 37 p. [Electronic resource]. Access mode:
<http://nssarchive.us/NSSR/1991.pdf>
20. Joint Op-Ed by President Obama and Prime Minister Cameron: «We Will Not Be Cowed by Barbaric Killers». [Electronic resource]. Access mode:

- <https://www.humanrights.gov/dyn/joint-op-ed-by-president-obama-and-prime-minister-cameron-we-will-not-be-cowed-by-barbaric-killers/>
21. Kennedy J.F. The New Frontier. Washington: The White House, 1960. 6 p. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.sphstigers.org/ourpages/users/jasher/SSBootCampWebsite/NewFrontier.pdf>
 22. National Security Decision Directives № 75. Washington: The White House, 1983. 10 p. [Electronic resource]. Access mode:
<https://fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-75.pdf>
 23. NATO's New Defense Program. [Electronic resource]. Access mode:
<http://gao.gov/assets/130/125834.pdf>
 24. New Start Treaty. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.state.gov/t/avc/newstart/index.htm>
 25. Obama's Speech at Camp Lejeune, N.C. [Electronic resource]. Access mode:
http://www.nytimes.com/2009/02/27/us/politics/27obamatext.html?_r=1
 26. President Kennedy Nuclear Test Ban Treaty Speech. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.jfklibrary.org/AssetViewer/ZNOo49DpRUa-kMetjWmSyg.aspx>
 27. President Obama's Op Ed: The Partnership We Need. [Electronic resource]. Access mode:
https://cyprus.usembassy.gov/sppartnerships_9_11_2011_potus.html
 28. Presidential Policy Directive on Global Development. [Electronic resource]. Access mode: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2010/09/22/fact-sheet-us-global-development-policy>
 29. Quadrennial Defense Review 1997. Washington: The White House, 1997. 112 p. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/qdr97.pdf>
 30. Reagan R. Evil Empire Speech. [Electronic resource]. Access mode:
<http://www.nationalcenter.org/ReaganEvilEmpire1983.html>

31. Report on Nuclear Employment Strategy of the United States. Washington: Department of Defense, 2013. 10 p. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.globalsecurity.org/wmd/library/policy/dod/us-nuclearemployment-strategy.pdf>
32. Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense. Washington: White House, 2012. 16 p. [Electronic resource]. Access mode: http://archive.defense.gov/news/Defense_Strategic_Guidance.pdf
33. Text of Strategic Offensive Reductions Treaty. [Electronic resource]. Access mode: <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2002/05/20020524-3.html>
34. The "Marshall Plan" speech at Harvard University. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.htm>
35. The National Security Strategy 2010. Washington: The White House, 2010. 60 p. [Electronic resource]. Access mode: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf>
36. The National Security Strategy. Washington: White House, 2015. 35 p. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>
37. Treaty between USA and USSR on the limitation of antiballistic missile systems. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/abm/abm2.html>
38. Truman, Harry S. Memoirs. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.bookyards.com/en/book/details/12573/Memoirs-Of-Harry-Struman-Volume-2#>

II. ЛІТЕРАТУРА

39. Батюк В. И. Военная политика США в Азиатско-Тихоокеанском регионе при администрации Б. Обамы // Вестник Московского университета

- им. М. В. Ломоносова. Международные отношения и мировая политика. Москва, 2012. № 3. С. 29-48.
40. Газін В. П. Актуальні проблеми сучасності: історія і світова політика. Київ: Видав. дім «Слово», 2009. 424 с.
41. Газін В. П. «Пакс американа» vs «пакс советіка» // Історія в дзеркалі журналістики. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута». 2019. С. 101-107.
42. Газін В. П. Світове лідерство: тягар чи усвідомлена необхідність? // Історія в дзеркалі журналістики. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута». 2019. С. 283-289.
43. Газін В. П., Копилов С. А. Новітня історія країн Європи та Америки на початку ХХІ ст. Кам'янець-Подільський, 2015. 284 с.
44. Годлевський М. С. Нові підходи в застосуванні силових і несилових засобів в зовнішній політиці США за адміністрацій Б. Клінтона // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Київ, 2016. Вип. 48. С. 122-126.
45. Годлевський М. С. Основні засади зовнішньої політики США за адміністрації Барака Обама // Шевченківська весна 2015: історія: матеріали ХІІІ Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених. Київ: Логос. 2015. С. 450-454.
46. Годлевський М. С. Силові і несилові засоби в боротьбі з міжнародним тероризмом за адміністрацій Барака Обама // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Київ, 2016. Вип. 49. С. 172-178.
47. Гончар Б. М., Гончар Ю. Б. «Силова дипломатія» США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні за президентства Б. Обама // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. Вип. 1 (119). С. 8-12.
48. Гончар Б. М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама на шляху відновлення американського лідерства // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2012. Вип. 113. С. 8-13.

49. Гончар Б. М. Регіональні пріоритети зовнішньої політики адміністрації Барака Обама // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. Київ, 2013. Вип. 112, ч. 1. С. 36-44.
50. Городня Н. Д. Відновлення американського лідерства в Азійсько-Тихоокеанському регіоні в політиці адміністрації Б. Обама // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Київ, 2012. Вип. 107, ч. 1. С. 190-196.
51. Городня Н. Д. Стратегія національної безпеки США 2015 р.: нові акценти і пріоритети // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. Вип. 123. С. 5-9.
52. Городня Н. Д. Економічна дипломатія адміністрації Барака Обама: Східно-Азійський напрям // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць. Київ, 2013. Вип. 112, ч. 1. С. 188-197.
53. Дудко І. Д. Стратегічна парадигма США на початку 2010-х рр.: дилема підходів і шляхів реалізації // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць. Київ, 2012. Вип. 107, ч. 1. С. 46-53.
54. Каракуц А. М. Трансформація зовнішньополітичної стратегії США за часів адміністрації Б. Обама: азійсько-тихоокеанський вимір // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. Київ, 2012. Вип. 107, ч. 1. С. 179-183.
55. Карякин В. Политика США на Ближнем и Среднем Востоке: новые подходы и застарелые проблемы // Центральная Азия и Кавказ. 2010. Т. 13, выпуск 4. С. 90-99.
56. Колобов О. А. Доктринальные основы внешней политики США при администрациях Дж. Буша-мл. и Б. Обама // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. 2012. № 11. С. 277-284.
57. Кучмій О. П. Стратегія культурної дипломатії адміністрації Б. Обама // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». Київ, 2015. № 5. С. 1-17.
58. Погорська І. І., Лакішек Д. М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обама в контексті американського глобального лідерства // Проблеми

- міжнародних відносин: збірник наукових праць. Київ: КиМУ, 2011. Вип. 2. С. 179-192.
- 59.Потехін О. В. Глобалізація системи безпеки: навч. посіб. Донецьк, 2011. 248 с.
- 60.Потехін О. В. Фактор США у мережевій системі сучасного світу: український вимір // Гуманітарні студії : збірник наукових праць. Київ, 2015. Вип. 26. С. 206-214.
- 61.Скороход Ю. С. Близькосхідна політика адміністрації Барака Обама // Американська історія та політика: науковий журнал. Київ, 2016. № 2. С. 157-163.
- 62.Слободян Н. В. Зовнішня політика «змін» Барака Обама // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. Вип. 1 (119). С. 60-63.
- 63.Слободян Н. В. Антитерористична діяльність Сполучених Штатів Америки та Російської Федерації: компаративний аналіз // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Київ, 2014. Вип. 21, ч. 1. С. 45-52.
- 64.Слободян Н. В. Фактор «жорсткої сили» у близькосхідній політиці США на початку ХХІ ст. // Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського. Київ, 2013. № 62/63. С. 130-141.
- 65.Ткач О., Ткач А. М'яка сила як інструмент непрямого управління міжнародними відносинами // Американська історія та політика: науковий журнал. Київ, 2016. № 2. С. 246-253.
- 66.Филимонов Г. Ю. «Мягкая сила» культурной дипломатии США. Москва: РУДН, 2010. 212 с.
- 67.Цветкова Н. А. Публичная дипломатия США: от «мягкой силы» к «диалоговой пропаганде» // Международные процессы. 2015. Т. 13. № 3. С. 82-96.
- 68.Шаклеина Т. А. Эволюция глобальной стратегии США (2001- 2011) // Вестник Московского университета им. М. В. Ломоносова.

- Международные отношения и мировая политика. Москва, 2011. № 3. С. 35-58.
69. Шевчук О. В. Зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Б. Обама // Наукові праці. Політологія. Миколаїв, 2013. Вип. 200. Т. 212. С. 9-13.
70. Шевчук О. В. Зовнішньополітичні пріоритети США напередодні президентських виборів 2016 р. // Американська історія та політика: науковий журнал. Київ, 2016. № 1. С. 192-199.
71. Шейдина И. Л. Невоенные факторы силы во внешней политике США. Москва: Наука, 1984. 351 с.
72. Bromund Th.R. The Obama Doctrine and the Future of U.S. Foreign Policy. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.heritage.org/international-economies/commentary/the-obamadoctrine-and-the-future-us-foreign-policy>
73. Brzezinski Z. Balancing the East, Upgrading the West: U.S Grand Strategy in an Age of Upheaval. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.foreignaffairs.com/articles/136754/zbigniewbrzezinski/balancing-the-east-upgrading-the-west>
74. Brzezinski Z. Toward a Global Realignment. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.the-american-interest.com/2016/04/17/toward-a-global-realignment/>
75. Brzezinski Z. After Putin's aggression in Ukraine, the West must be ready to respond. [Electronic resource]. Access mode: https://www.washingtonpost.com/opinions/zbigniew-brzezinski-afterputins-aggression-in-ukraine-the-west-must-be-ready-to-respond/2014/03/03/25b3f928-a2f5-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html?utm_term=.91873b12e096
76. Conry B. America's Misguided Policy of Dual Containment in the Persian Gulf. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.cato.org/publications/foreign-policy-briefing/americasmisguided-policy-dual-containment-persian-gulf>
77. Dionne Jr. E. The Obama Doctrine in Action. [Electronic resource]. Access mode:

- <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2009/04/15/AR2009041502902.html>
78. Flournoy M., Davidson J. Obama's New Global Posture. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2012-06-14/obamasnew-global-posture>
79. Friedman G. Obama's Foreign Policy: The End of the Beginning [Electronic resource]. Access mode: <https://www.stratfor.com/weekly/obamasforeign-policy-end-beginning>
80. Ikenberry J. A World of Our Making. [Electronic resource]. Access mode: <http://democracyjournal.org/magazine/21/a-world-of-our-making>
81. Indyk M., Lieberthal K., O'Hanlon M. Scoring Obama's Foreign Policy. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2012-04-20/scoring-obamasforeign-policy+%&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
82. Indyk M., Lieberthal K., O'Hanlon M. Obama as progressive pragmatist. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.politico.com/story/2012/03/obama-as-progressive-pragmatist-073783>
83. Kissinger Henry. Diplomacy. [Electronic resource]. Access Режим доступа: https://politicainternacionalcontemporanea.files.wordpress.com/2014/08/05-henry_kissinger-diplomacy.pdf
84. Mahan, Alfred T. Influence of Sea Upon History, 1600-1783. [Electronic resource]. Access mode: <https://www.archive.org/stream/seanpowerinf00maha#page/n5/mode/2up>
85. Migranyan A. American Foreign Policy: From Clinton to Obama, a Series of Complete Failures. [Electronic resource]. Access mode: <http://nationalinterest.org/feature/american-foreign-policy-clinton-obama-seriescomplete-10773>
86. Morgenthau H. Politics Among Nations. New York. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.unz.org/Pub/MorgenthauHans-1949>

87. Nye, Joseph. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. [Electronic resource]. Access mode:
http://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf
88. Nye, Joseph. *Soft Power*. [Electronic resource]. Access
<http://faculty.maxwell.syr.edu/rdenever/PPA-730-27/Nye%201990.pdf>
89. O'Hanlon M. *Obama's Military Policy: Down-Size While Threats Rise*. [Electronic resource]. Access mode: <http://smallwarsjournal.com/blog/obamas-military-policy-down-size-whilethreats-rise>
90. Owens M. *Obama Chooses National Decline*. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.nationalreview.com/article/371997/obama-chooses-national-declinemackubin-thomas-owens>
91. Ross, D., Jeffrey J. *Obama II and the Middle East Strategic Objectives for U.S. Policy*. [Electronic resource]. Access
<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/StrategicReport12.pdf>
92. Walt Stephen. *Applying the 8 Questions of the Powell Doctrine to Syria*. [Electronic resource]. Access mode:
<http://foreignpolicy.com/2013/09/03/applying-the-8-questions-of-thepowell-doctrine-to-syria/>